

PARADOKS EKONOMİ, SOSYOLOJİ VE POLİTİKA DERGİSİ

PARADOKS ECONOMICS, SOCIOLOGY AND POLICY JOURNAL

ISSN: 1305-7979

2020, Cilt/Vol: 16, Sayı/Issue :1, Page: 119-145

Editörler / Editors in Chief

Prof. Dr. Elif KARAKURT TOSUN
Prof. Dr. Sema AY
Doç. Dr. Hilal YILDIRIR KESER

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir. Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors. None of the contents published cannot be used without being cited.

Yayın ve Danışma Kurulu / Publishing and Advisory Committee

Prof.Dr.Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof.Dr.Elif KARAKURT TOSUN
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof.Dr.Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Mariah EHMKE (University of Wyoming)
Doç.Dr. Zerrin FIRAT (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Doç.Dr. Hilal YILDIRIR KESER (Bursa Teknik Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)

Hakem Kurulu / Referee Committee

Prof. Dr. Hamza ATEŞ (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Kemal DEĞER (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Sami DENKER (Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Vedat KAYA (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sait KAYGUSUZ (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof.Dr.Ahmet MUTLU (Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Prof.Dr.Nilüfer NEGİZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Serap PALAZ (Balıkesir Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdülkadir ŞENKAL (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veli URHAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevtap ÜNAL (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevda YAPRAKLI (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç.Dr.Rasim AKPINAR (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Doç. Dr. Gül ATANUR (Bursa Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Tülin ASLAN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Arzu ÇAHANTİMUR (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ceyda ÖZSOY (Anadolu Üniversitesi)
Doç. Dr. Doğan BIÇKI (Muğla Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif ÇOLAKOĞLU (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Mithat Arman KARASU (Harran Üniversitesi)
Doç. Dr.Mustafa KOCALOĞLU (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet MUTLU (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Nilüfer NEGİZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Veli Özer ÖZBEK (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Doç. Dr. Gözde YILMAZ (Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Aybeniz AKDENİZ AR (Balıkesir Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Cantürk CANER (Dumlupınar Üniversitesi)
Dr. Öğr.Üyesi Işın KIRIŞKAN (Giresun Üniversitesi)
Dr. Öğr.Üyesi Burcu ÖNGEN BİLİR (Bursa Teknik Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ersoy SOYDAN (Kastamonu Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan ÖZALTIN (Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Enes Battal KESKİN (Uludağ Üniversitesi)

BURSA'DA KENTSEL GELİŞİME YÖN VERME AMACIYLA DÜZENLENMİŞ MİMARLIK YARIŞMALARI

Hatice Kübra TOPRAKOĞLU

(Yüksek Lisans Öğrencisi) Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı

Doç. Dr. Selen DURAK

Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

ÖZET

Mimari tasarım yarışmaları, nitelikli proje elde etme yöntemi olarak mimarlık kültürünün gelişimine önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Mimarlık ortamına veri sağlamak adına sahip olduğu potansiyel dolayısıyla sürekli gündemde olan bir konu olmuştur.

Cumhuriyetin ilanıyla yeniden şekillenen kentlerde, yeni kimliği temsil eden kamusal yapıların üretilmesine ortam sağlayan yarışmalar, kentlerin mimari gelişiminde etkili olmuştur. Türkiye'deki ilk mimarlık yarışmasının düzenlendiği şehir olan Bursa'da, 1930'lardan günümüze kadar çok sayıda mimarlık yarışması açılmıştır. Yarışmaya açılan alanlar, kentsel gelişim perspektifinden ele alındığında, bazı yarışmaların ön plana çıktığı görülmektedir. Araştırmanın amacı; bu yarışmaların, kent dokusunda bıraktığı izlerin ortaya konmasıdır.

Bu çalışmada, Bursa'da kentsel gelişime yön vermek amacıyla düzenlenmiş mimari proje yarışmaları araştırılmıştır. Yarışmalar kronolojik sırayla incelenirken; yarışmaya açılan kentsel alanın tarihsel süreç içerisindeki dönüşümü, yarışma şartnamesinde belirtilen hedefler ve ihtiyaç programı, birincilik kazanan projenin mimari özellikleri ve bu alanın yarışma sonrası süreçteki kentsel gelişimi ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Gelişim, Mimarlık Yarışmaları, Bursa.

ABSTRACT

Architectural design competitions have contributed significantly to the development of architectural culture as a method of obtaining qualified projects. It has always been on the agenda due to its potential to provide data to the architectural environment.

In the cities that were reshaped by the proclamation of the Republic, the competitions which provided the environment for the production of public buildings representing the new identity were effective in the architectural development of the cities. In Bursa, a city where the first architectural competition held in Turkey, numerous architectural competitions has been opened from the 1930s until today. When the areas opened to the competition are considered from the perspective of urban development, it is seen that some competitions are at the forefront. The aim of the research is to reveal the traces of these competitions in the urban fabric.

In this study, architectural project competitions that aimed to guide urban development in Bursa were investigated. The competitions are examined in chronological order. The transformation of the urban area throughout history, the objectives and requirements stated in the competition specifications, the architectural features of the project entitled with first prize and the urban development of this area after the competition were discussed.

Keywords: Urban Development, Architectural Design Competitions, Bursa

1. GİRİŞ

Mimarlık yarışmaları, nitelikli yapıların elde edilmesi için kullanılan bir yöntem olmuştur. Yarışmalar hakkında günümüze kadar ulaşabilen bilgiler, düzenlendikleri döneme ışık tutarak, mimarlık tarihinin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Düzenlenme biçimi, katılımcılar ve projeleri içeren belgeler sayesinde yarışmalar, gerçekleştikleri dönemin mimari karakterinin gelecek nesillere aktarılmasına imkan sağlamıştır.

Yeni eğilimlerin temsil ettiği bina imajının oluşturulmasına ortam sağlayan yarışmalar, tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de kabul görmüştür. Cumhuriyetle birlikte gelen yeni düzenin, kent kimliğinin yapı taşını oluşturan kamusal alanları dönüştürmesinde bir araç olarak kullanılmıştır. Orta ölçekli Türk şehirlerinin dönüşümü için örnek teşkil eden Bursa kentinde de, mimari proje yarışmaları pek çok kez gündeme gelmiştir (Tablo 1).

Bursa’da kentsel mekan, Cumhuriyetin ilanından 1960’lara kadar olan dönemde, yeni planlama kararları ve bu doğrultuda açılan yeni yollarla şekillenmiştir. Bu dönemde kent kimliğinin dönüşümünde etkin rol oynayan mimarlık yarışmaları, yeni yaşam biçiminin getirdiği mekânları elde etmede bir yöntem olarak benimsenmiştir. 1960 ve 1980 yılları arasında, sanayileşme paralelinde gerçekleşen hızlı nüfus artışı, plansız yapılaşma ve gecekondulaşmaya sebep olmuştur. Bu dönemde az sayıda yarışma açıldığı görülmektedir. 1980 ve 2000 yılları arasındaki dönemde, küreselleşmenin etkisiyle gündeme gelen toplu konutlar ve alışveriş merkezleri ile kent merkezi dışında yeni merkezlerin oluşturulmasına yönelik politikalar, kentin doğu-batı yönünde geniş bir alana yayılmasına sebep olmuştur (Tekeli, 1999). 2000’lere kadar, kent merkezi dışında gelişimi tetikleyecek alanların pek çoğunun yarışmaya açıldığı görülmektedir. 2000’li yıllara gelindiğinde ise, marka kent olma ideali gündeme gelmiştir. Bu çerçevede sanayi yerine turizm sektörüne ağırlık verilerek; kentin tarih, kültür ve turizm şehri olma kimliğini ön plana çıkaracak politikalar geliştirilmiştir. Bu yeni kimlik arayışı, yeniden kullanım ve canlandırma projeleriyle kent mekanını etkilemiştir (Tomruk, 2008). Bu kapsamdaki girişimlerin çoğu yarışma aracılığıyla yapılmıştır.

Bursa’da açılmış mimarlık yarışmalarından bazıları, kentsel gelişim uygulamalarına yön vermek adına düzenlenmiştir. Araştırmanın amacı; bu yarışmaları ve süreçlerini inceleyerek, kentsel mekana etkilerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştırma, kentsel gelişime yön vermiş mimari proje yarışmaları ile

sınırlandırılmıştır. Yarışmalar incelenirken; yarışma alanının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi, yarışma şartnamesinde yer alan bilgiler, kazanan projenin mimari özellikleri ve yarışma sonrası süreç ele alınmıştır.

Çalışmada; Bursa kentinde düzenlenmiş mimari proje yarışmalarıyla ilgili makale, tez, kitap, süreli yayınlar ve web kaynakları üzerinden bir literatür taraması yapılmıştır. Bu tarama sonucunda yarışmaların kronolojik olarak sıralandığı bir tablo oluşturulmuştur. Türkiye'deki yarışmaların kronolojik bir dökümünü sunan "Yarışmalar Dizini 1930-2004" isimli veri tabanı, Bursa'da düzenlenmiş mimari proje yarışmalarının listelenmesinde etkili bir kaynak olmuştur. 2004 yılı sonrası için düzenlenmiş yarışmaların ortaya konmasında , yarışmo.org, yarışmaylayap.com ve arkitera.com adlı web yayınlarıyla, Güney Marmara Mimarlık Dergisi (1991-2010) kaynaklık etmiştir. Bursa'nın kentsel gelişimine yön veren yarışmalara ait veri elde etmede ise; 1973-2015 yılları arasında düzenlenmiş yarışma şartnamelelerinin arşivlendiği sartname.arkitera.com ve Mimarlık Dergilerinin (1963-2018) arşivlendiği mimarlik-dergisi.com adlı veri tabanından faydalanılmıştır.

Mimari proje yarışmalarıyla ilgili bazı kentler özelinde araştırmalar olsa da Bursa'yla ilgili kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır (Uysal& Deringöl, 2014, Atanur, 2011). Çalışma; Bursa'da açılmış mimarlık yarışmalarına dair verilerin ortaya konması ve değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Tablo 1.Bursa için açılmış mimarlık yarışmaları

Yarışmanın adı	Yılı	Yarışmayı düzenleyen kurum	Birincilik ödülü kazanan
1. Bursa Belediyesi Hal Binası	1930	Bursa Belediyesi	Mimar H. Hüsnü Bey
2. Tayyare Kültür Merkezi Mimari Proje Yarışması	1930	Türk Hava Kurumu	Arif Hikmet KOYUNOĞLU
3. Bursa Halkevi Mimari Proje Yarışması	1937		Mimar Münevver Belen, Abidin Mortaş
4. Süleyman Çelebi Kabri Proje Yarışması	1949	Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu	İbrahim Süzen, Nurettin Özselam
5. Bursa D.S.İ 1. Bölge Tesisleri Mimari Proje Yarışması	1961	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	Sami S. Sisa, Doğan Tekeli, Metin Hepgüler
6. Bursa İşçi Hastanesi Mimari Proje Yarışması	1961	İşçi Sigortaları Genel Müdürlüğü	Ergun Unaran, Güngör Kaftancı
7. Bursa Kapalı Spor Salonu Mimari Proje Yarışması	1961	Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü	Muhlis Türkmen, Hamdi Şensoy, Orhan Şahinler
8. Bursa Tıp Fakültesi Mimari Proje Yarışması	1972	İstanbul Üniversitesi	Mine İnceoğlu, Necati İnceoğlu, Çınar Şahenk
9. Bursa Adliye Binası Mimari Proje Yarışması	1986	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	Adnan Ural
10. Bursa Kültürpark Çevre Düzenleme Kongre Binası ve Fuar Yapıları Proje Yarışması	1986	Bursa Belediyesi	
11. Bursa Büyükşehir Belediyesi Zafer ve Şehreküstü Meydanları Kentsel Tasarımı	1987	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Ümit Asutay, Alparslan Asutay, Oya Asutay
12. Bursa Şehirlerarası Otobüs Terminali Mimari Proje Yarışması	1987	T.C. Emekli Sandığı	Merih Karaaslan, Cem Açıkkol, Oya Çerçil, Fulya Öztürk, Şevki Fındık, Kubilay Durlanık, Ziya Tuncay
13. Bursa Büyükşehir Belediyesi Cumhuriyet Alanı ve Atatürk Caddesi Düzenlemesi	1992	Bursa Büyükşehir Belediyesi	S. İsmet Elker, H. Cüneyt Elker
14. Bursa Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması	1992	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	B. Haldun Erdoğan

Yarışmanın adı	Yılı	Yarışmayı düzenleyen kurum	Birincilik ödülü kazanan
15.Bursa Yıldırım Belediyesi Kültür Merkezi Mimari Proje Yarışması	1996	Yıldırım Belediye Başkanlığı	Cem Açıklol
16.Bursa Emniyet Müdürlüğü Sağlık ve Dinlenme Tesislerinin Avan Proje Yarışması	1996	Bursa Emniyet Müdürlüğü	Murat TAŞ, Nilüfer TAŞ, Murat ÖZATALAY
17.Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Bina Kompleksi Mimari Proje Yarışması	1997	Bursa Ticaret ve Sanayi Odası	Ayşe Sincanlı, Naci Çetingök, Nizamettin Kaya
18.Bursa Uluslararası Fuar Alanı Kongre-Kültür Merkezi ve Konaklama-Ağırlama Tesisleri Mimari Proje Yarışması	1997	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Merih Karaaslan, Tümay Korucuoğlu
19.MustafaKemalpaşa Belediyesi Sosyal-Kültürel-Ticari Aktivite Alanı Mimari Proje Yarışması	2000	Mustafakemalpaşa Belediyesi	Şenol ŞİMŞEK
20.Bursa Kültürpark ve Çevresinin Planlama ve Tasarım Yarışması	2001	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Nimet Aydın, Nalan Özkadif, Sevinç Gündoğdu
21.Akpınar Kültür Merkezi Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması	2001	Osmangazi Belediyesi	Onur ŞAHİN, Ece ASATEKİN
22.Bursa Muradiye Külliyesi ve Türbeleri için Özgün Tasarımlar Yarışması	2004	Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı	Gizem Ünek
23.Bursa Yıldırım Belediyesi Kaplıkaya Rekreasyon Vadisi Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması	2005	Yıldırım Belediye Başkanlığı	Hakan DALOKAY, Sedvan TEBER, Belemir DALOKAY GÜZER, Celal ABDİ GÜZER
24.TC Merkez Bankası Bursa Şubesi ve Lojman Binası Proje Yarışması	2005	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası	Emine Didem DURAKBAŞA, Ömer Selçuk BAZ
25.Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Planlama Proje Yarışması	2005	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Seçkin KUTUCU, Ebru YILMAZ, Yonca T. KUTUCU, Uğur BOZKURT
26.Bursa Kızıyakup Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması	2006	Osmangazi Belediyesi	Evren BAŞBUĞ, İnanç ERAY, Ceyhun BASKIN
27.Uludağ Milli Parkı 1. Ve 2. Gelişim Bölgeleri Peyzaj Planlama, Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması	2008	Çevre ve Orman Bakanlığı	Okan NALBANTOĞLU, Ufuk ERTEM, Tuğba AKYOL, Okan CAN
28.UİB Otomotiv Anadolu Teknik Lisesi Mimari Avan Proje Yarışması UİB Otomotiv Anadolu Teknik Lisesi Mimari Avan Proje Yarışması	2009	Uludağ Otomotiv Endüstrisi İhracatçıları Birliği	Metin KILIÇ, Dürrin SÜER
29.Bursa Büyükşehir Belediyesi Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması	2011	Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Kadir UYANIK, Doğan Zafer ERTÜRK, Emel BİRER, Ali Kemal TERLEMEZ, Okan Zeynel GÜZELCE
30.Bursa Nilüfer Eğitim Kampüsü Mimari Proje Yarışması	2013	Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)	Kerem Yazgan, Begüm Yazgan
31.İnegöl Belediyesi Hizmet Binası Mimari Proje Yarışması	2016	İnegöl Belediyesi	M. Arif SUYABATMAZ, Hakan DEMİREL
32.Osmangazi Belediyesi Çekirge Meydanı Mimari, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Tasarımı Proje Yarışması	2017	Osmangazi Belediye Başkanlığı	Hayrettin GÜNÇ, Erdem TÜZÜN, Elif TAN, Filiz SAVATLI

(www.mimarlarodasiankara.org/yarismalardizini/, www.v3.arkitera.com, www.arkitera.com, www.yarismo.org, www.sartname.arkitera.com, Güney Marmara Mimarlık Dergisi'nden uyarlanarak hazırlanmıştır)

2.BURSA'DA KENTSEL GELİŞİME YÖN VEREN MİMARLIK YARIŞMALARI

“Yarışmalar Dizini 1930-2004” adlı yayında, Türkiye’deki ilk mimari proje yarışması, 1930’da düzenlenen Bursa Belediyesi Hal Binası Yarışmasıdır (www.mimarlarodasianskara.org/yarismalardizini/, Erişim Tarihi:01.01.2019). Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar olan süreçte, Bursa kenti için önem taşıyan büyük ölçekli kamusal alanlar yarışma yoluyla elde edilmiştir.

Bursa’da düzenlenmiş yarışmalardan kentsel gelişime yön vermiş nitelikte olanlar şunlardır: 1.Bursa Büyükşehir Belediyesi Zafer ve Şehreküstü Meydanları Kentsel Tasarım Yarışması (1987),

2.Bursa Şehirlerarası Otobüs Terminali Proje Yarışması (1987),

3.Bursa Uluslararası Fuar Alanı Kongre ve Kültür Merkezi Konaklama-Ağırlama Tesisleri Mimari Proje Yarışması (1997),

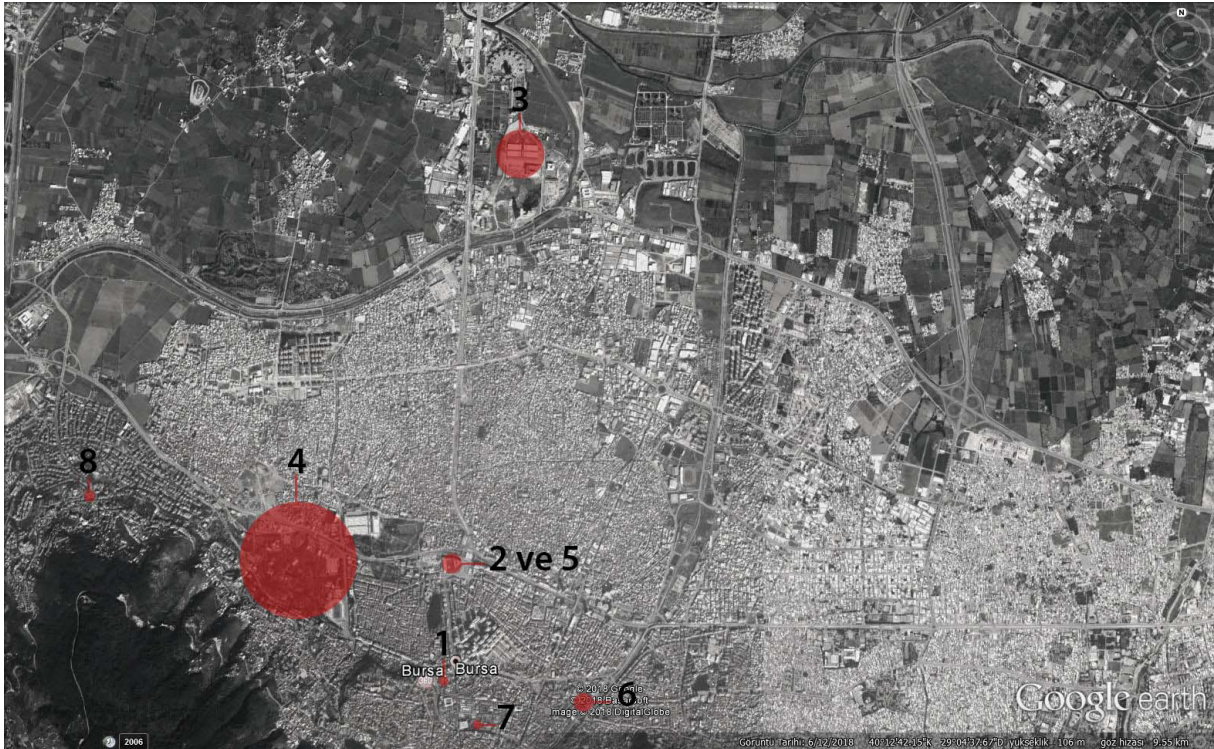
4.Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması (2001),

5.Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Planlama Proje Yarışması (2005),

6.Bursa Kızıyakup Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması (2007),

7.Bursa Büyükşehir Belediyesi Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması (2011),

8.Osmangazi Belediyesi Çekirge Meydanı Mimari, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Tasarımı Proje Yarışması (2017) (Harita 1).

Harita 1. Bursa’da kentsel gelişime yön vermiş mimarlık yarışmaları

Kaynak: <https://earth.google.com/web/>, Erişim Tarihi:01.01.2019

2.1. Bursa Büyükşehir Belediyesi Zafer ve Şhreküstü Meydanları Kentsel Tasarım Yarışması (1987)

Kuzeyde Şhreküstü Meydanı ve güneyde Zafer Meydanı'nın bulunduğu alan; Ahmet Hamdi Tanpınar, Fevzi Çakmak, Cumhuriyet ve Cemal Nadir Caddeleri ile çevrelenmiştir. Alan, Kapalıçarşı ile tarihi sit ve koruma alanları arasındaki konumuyla, kent merkezinin gelişiminde stratejik bir öneme sahiptir.

Bölgenin tarihsel süreç içerisindeki dönüşümü ele alındığında, 1958 yangını bir dönüm noktası olmuştur. Yangın sonrasında çarşı içerisinde yer alan ticari faaliyetler Zafer ve Şhreküstü Meydanları arasındaki bölgeye doğru yayılmıştır (Eriçok, 2014). Zamanla perakende ticaretin hakim olduğu bölgenin yenilenecek, potansiyelinin artırılması için Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından mimari tasarım yarışması düzenlenmiştir (Gönül ve diğerleri, 2017). 1987 'de açılan yarışmaya 52 adet proje katılmıştır. Yarışmada Ümit Asutay, Alparslan Asutay ve Oya Asutay birincilik elde etmişlerdir (Özby, 1988).

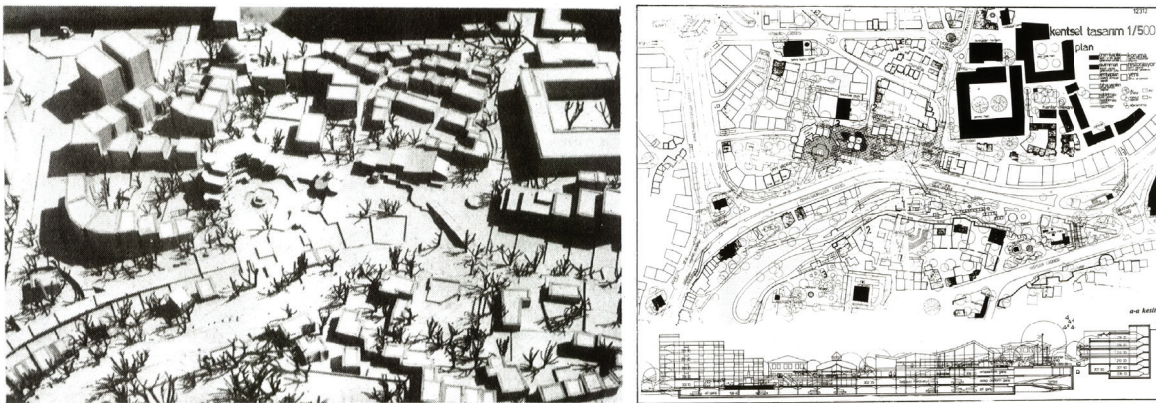
Yarışma bilgileri

Yarışma şartnamesinde, "kentsel tasarım ve mimari ölçekte, koruma, yenileme ve geliştirme uygulamalarına örnek olacak bir kentsel düzenleme projesi elde edilmesinin" hedeflendiği belirtilmektedir. Ayrıca "tarihsel ve doğal değerlere saygılı, çağdaş bir tasarım anlayışı ile" tarihi dokuda çözümler üretmek alanın ekonomik açıdan canlanmasını sağlamak da şartnamede vurgulanan bir diğer hedeftir (sartname.arkitera.com, Erişim Tarihi: 27.11.2018).

Şartnamede belirtilen ihtiyaç programında; yıkılması planlanan itfaiye binası ve lojman binasının bulunduğu arsa üzerine rant sağlayacak bir tesis ve çok amaçlı kullanım ve sergileme alanlarının bulunduğu Belediye Hizmet Alanı tasarımı istenmiştir. Bunların yanı sıra yarışma alanının özgün konumu dikkate alınarak tasarlanmış alışveriş birimleri, kafeterya ve otopark da ihtiyaç programına dahil edilmiştir (Özby,1988).

Projenin mimari özelliklerinin değerlendirilmesi

Jüri raporuna göre, birincilik ödülü kazanan projenin kentsel planlama kararlarında, kent bütünlüğünün korunmasına önem verilmiştir. Tophane sırtları, Reyhan ve Hanlar Bölgesi ve yakın çevresi arasında, her doğrultuda ferah mekansal ve görsel ilişkilerin kurulduğu, farklı kentsel ve sosyal aktivitelerin birbiri ile uyumunun tasarlanan mekanlara yansıdığı, yaya ve ulaşım ağının, ulaşım odaklarının, dolaşım alanlarının ve peyzajın uygun alanlarda organize belirtilmiştir. Ayrıca raporda; projenin çevreyle uyumlu olmasının ve kolay uygulanabilmesinin, kentsel dokuya uygun biçimde boyutlandırılmasının bir sonucu olarak ortaya çıktığı belirtilmiştir (Özby,1988) (Resim 1).

Resim 1. Bursa Büyükşehir Belediyesi Zafer ve Şhreküstü Meydanları Kentsel Tasarım Yarışması birinci olan projenin maket fotoğrafı ve proje çizimleri

Kaynak: Özby, 1988

Yarışma sonrası sürecin değerlendirilmesi

Yarışmada birinci olan proje uygulanmamıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde küreselleşmenin bir sonucu olarak tüketim alışkanlıkları değişmiştir. Yaşanan bu gelişmenin kentsel mekana yansıması olarak alışveriş merkezleri ortaya çıkmıştır (Kara,2007). 1996 yılında, yarışmayla projeleri elde edilen, o dönemde belediye hizmet binası olan projenin yerine; bir alışveriş merkezinin yapımı gündeme gelmiştir. Proje, arsa sahipleri ve özel sektörün istekleri doğrultusunda revize edilerek, Faruk Esim ve Hayri Anamurluoğlu tarafından Zafer Plaza AVM projesi olarak uygulanmış ve 1999 yılında hizmete girmiştir (Gönül ve diğerleri, 2017).

Postmodern mimarinin izlerini taşıyan yapının piramit şeklindeki görüntüsü, tarihi çevre ile görsel bir ilişki kurmamasına rağmen yeraltında tasarlanmıştır. Bunun yanı sıra zemin üzerinde parçalı yapıda ve küçük boyutlandırılmış olmasıyla kent merkezindeki dokuya uyumlu bir yaklaşım sergilemektedir (Vural, 2007) (Resim 2).

Zafer Plaza, 1950'lerde başlayıp 1990'larda ivme kazanan küreselleşme sürecinin kent merkezindeki en önemli göstergesi olmuştur. İç mekandaki parlak malzeme kullanımı ve panoramik asansör, yürüyen merdiven gibi çağın alışveriş kültürünü yansıtan unsurlar, Kapalıçarşı ve çevresindeki dükkanları etkilemiştir. Alışveriş merkezindeki mekan anlayışı uyarlanarak; dükkan vitrinleri ve tabelaları ışıltı ve dikkat çekici bir hale getirilmiş (Shakur ve diğerleri,2012) ve bazı hanların iç avluları düzenlenmiştir. 2000'li yıllarda Uzun Çarşı'nın üzerinin kapatılması ve dükkan cephelerinin yenilenmesi gibi müdahalelerin de, Zafer Plaza'yla başlayan sürecin sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir (Vural, 2007). Bunun yanı sıra, sunduğu tüketim olanaklarıyla geleneksel ticaret merkezini etkilerken, modern anlamda ilk büyük alışveriş merkezi olmasıyla da kent içinde yeni alışveriş merkezlerinin açılmasını tetiklemiştir. Zafer Plaza'dan hemen sonra açılan ve iç mekan tasarımında benzerlik taşıyan As Merkez, bunun bir göstergesidir (Gündüz, 2004).

Resim 2. Günümüzde Zafer Plaza

Kaynak: www.mapio.net, Erişim Tarihi:29.12.2018

2.2.Bursa Şehirlerarası Otobüs Terminali Proje Yarışması (1987)

1961'de açılan ve modern mimarinin örneklerinden biri olan Santral Garaj, zamanla artan talebi karşılamada yetersiz kalmıştır. Garajın 1978'de çıkan bir yangın sonucu ağır hasar almış olması ve göçler yüzünden artan nüfus yoğunluğunu karşılayamaması gibi sebepler, 1986 yılında tesisin yenilenmesi için bir mimari proje yarışması düzenlenmesini gündeme getirmiştir (Beşli, 2008). T.C. Emekli sandığı

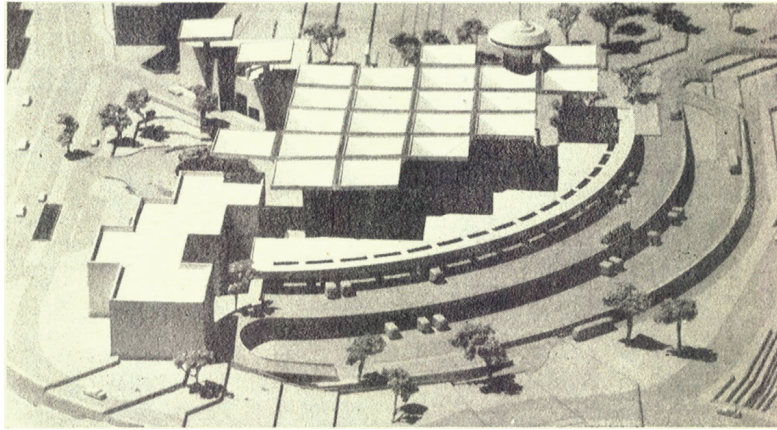
tarafından, 1987 yılında bir mimari proje yarışması açılmıştır. Merih Karaaslan ve Cem Açıkkol'un projesi birinci seçilmiştir (Mimarlık Dergisi, 1987).

Yarışmanın bilgileri

Yarışmanın amacı, çağdaş teknoloji ve mimarlık anlayışına uygun ekonomik çözümler üreten bir proje elde etmek olarak belirtilmiştir. İhtiyaç programında istenenler; genel tesisler, terminal, kent içi ulaşım üniteleri, terminal işletmesiyle ilgili bölümler ve rant tesisleridir. Şartnamede, çevre organizasyonu ve ulaşım planlaması yapılırken, tesisin yakın çevresinde gelişen yeni kentsel alanların dikkate alınması ve Uludağ'a ulaşımı sağlayacak araçların planlamaya dahil edilmesi, öne çıkan bazı gerekliliklerdir (sartname.arkitera.com, Erişim Tarihi: 02.01.2019).

Projenin mimari özelliklerinin değerlendirilmesi

Jüri raporuna göre proje; ulaşım ağının doğru çözümlenmiş olması, kent içi ve şehirlerarası otobüs alanlarının ayrı bölgelerde yer alması, fonksiyonun yakın çevresine ve kent merkezine entegrasyonunun sağlanması ve kentsel mekana bağlı bir simge oluşturması yönleriyle ön plana çıkmıştır. Ayrıca raporda, mekanı kaplayan üst örtünün özellikleri ve altındaki mekanların dış etkiler dikkate alınarak biçimlendirilmiş olması vurgulanmıştır (sartname.arkitera.com, Erişim Tarihi: 02.01.2019) (Resim 3).

Resim 3. Bursa Şehirlerarası Otobüs Terminali Proje Yarışmasında birinci olan projenin maket fotoğrafı

Kaynak: Mimarlık Dergisi, 1987

Yarışma sonrası sürecin değerlendirilmesi

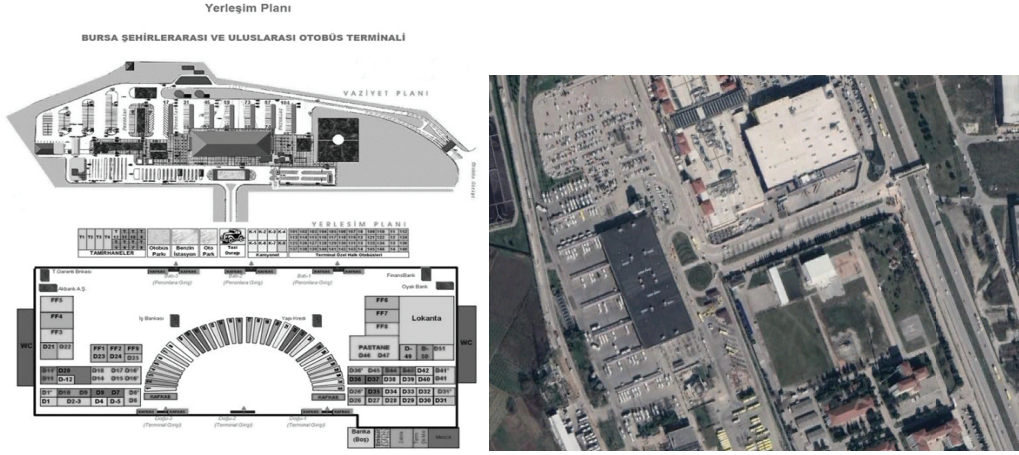
Yarışma sonucunda seçilen projenin uygulanabilmesi için tesisin geçici olarak Yalova yolunda bulunan bugünkü terminal alanına taşınması önerilmiştir. Ancak yapılacak olan geçici tesisin yapım ve kira maliyetlerinin yüksek bulunması sebebiyle birinci seçilen proje uygulanamamıştır (Polat, 2005).

1995 yılına gelindiğinde, yetersizliğine rağmen hala fonksiyonunu sürdürmekte olan garajın, kentin kuzeyine taşınması fikri gündeme gelmiştir. Merkezde kaldığı için kentin kuzey yönündeki gelişimine yeterince cevap veremeyen tesis, önerilen geçici terminal alanına taşınmıştır. Fatih ve Şule Gorbon'un tasarımını yaptığı proje (Resim 4), 1997 yılında faaliyete açılmıştır (Beşli, 2008).

Yeni terminal, Yalova yolu üzerindeki gelişimi desteklemiştir. Otel gibi yeni fonksiyonların ortaya çıkmasını tetiklemiş, Hilton Otel ve Baia Bursa Otelleri ilerleyen zamanlarda açılmıştır. Ayrıca tesise komşu olan İKEA(2008) ve Anatolium AVM (2010)'de, terminalden sonraki süreçte açılmış yapılarıdır.

Terminal fonksiyonunu kaybeden Santral Garaj alanının tekrar düzenlenmesi gündeme gelmiştir. Yeniden işlevlendirme sürecine kadar alan; minübüs durakları, otopark ve halk pazarı olarak kullanılmıştır (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2005). 2005 yılında “Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Planlama Proje Yarışması” ile bir dönüşüm süreci başlamıştır. Bu yarışma ayrı bir başlıkta ele alınacaktır.

Resim 4. Şehirlerarası Terminal Binası yerleşim planları ve alan fotoğrafı

Kaynak: www.terminal.burulas.com.tr, Erişim Tarihi: 29.12.2018

2.3.Bursa Uluslararası Fuar Alanı Kongre ve Kültür Merkezi Konaklama-Ağırlama Tesisleri Mimari Proje Yarışması (1997)

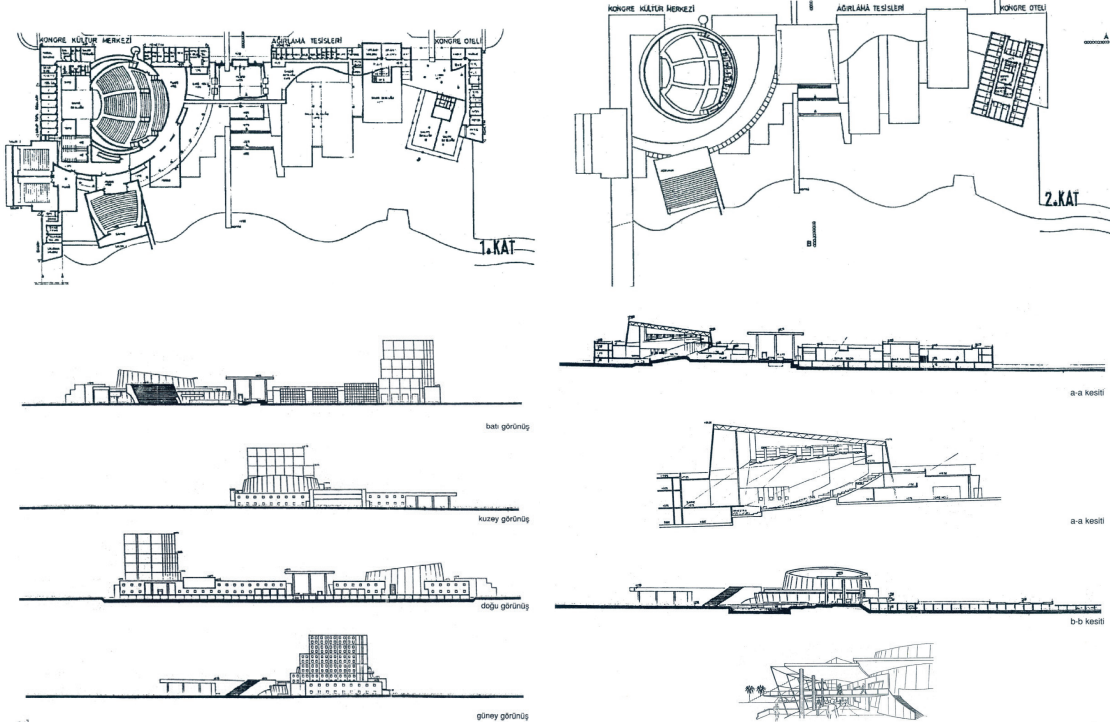
Yarışma alanının bulunduğu bölge, kentin kuzeyindeki Yalova yolu üzerinde konumlanmaktadır. 1970’lerde Demirtaş Organize Sanayi Bölgesi’nin kurulmasıyla gelişim gösteren bölgede zamanla iş merkezleri, şehirlerarası otobüs terminali, alışveriş merkezi ve otel gibi farklı fonksiyona sahip yapılar ortaya çıkmıştır.

Bursa Kültürpark’ta bulunan uluslararası fuar alanının yetersiz kalması sonucu, merkezin Bursa- Yalova yolu üzerindeki BUTTİM’in arkasında bulunan 119 bin metrekarelik alanda inşa edilmesi gündeme gelmiştir. 1997 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi mimari tasarım yarışması düzenlemiştir. Yarışmayı, Merih Karaaslan ve Tümay Korucuoğlu kazanmıştır (Mimarlık Dergisi, 1997).

Projenin mimari özelliklerinin değerlendirilmesi

Önerilen yapılar, sergi binalarının ortasından geçen yaya aksının doğusunda konumlandırılmıştır. Böylece batıda araç yoluna kadar uzanan, su ögesi ile zenginleştirilmiş geniş bir yeşil alan bırakılması ve doğuda ana yol ile yapılar arasında kalan alanda, eğimden faydalanılarak katlı otopark kurgulanması, jüri raporunda önemli görülen mekan çözümleridir. Yerleşim ve kompozisyon kararları bakımından ön plana çıkan proje, strüktürel çözümler bakımından yetersiz bulunmuştur (Mimarlık Dergisi, 1997) (Resim 5).

Resim 5. Bursa Uluslararası Fuar Alanı Kongre ve Kültür Merkezi Konaklama Ağırлама Tesisleri Mimari Proje Yarışmasında birinci olan projenin maket fotoğrafı ve çizimleri

Kaynak: Mimarlık Dergisi, 1997

Yarışma sonrası sürecin değerlendirilmesi

Proje uygulanmamıştır. 1997 yılında, kongre ve konser salonlarının yer aldığı farklı bir proje uygulanmıştır (Resim 6). 2006 yılında ise artan ihtiyacı karşılamak amacıyla, kapalı fuar alanı 2 katına çıkarılmıştır (www.btso.org.tr, Erişim Tarihi: 02.01.2018).

Küreselleşmenin etkisiyle İstanbul yolu üzerinde ticaret fonksiyonu yoğunluğu artması, tesisin bulunduğu alanın belirlenmesinde etkili olmuştur. Ayrıca aynı dönemde açılmış olan yeni otoparklar da bölgenin desteklenmesi amaçlanmıştır (Tekeli, 1999). Bursa kentinde son yıllarda otel sayısının artmasında fuar alanlarıyla gelişen uluslararası kongre turizminin etkisi olduğu söylenebilir. Ancak bu gelişim hedeflenen ölçüde olamamıştır.

Resim 6. Günümüzde Bursa Uluslararası Fuar Merkezi

Kaynak: www.bursa.com.tr, Erişim Tarihi: 29.12.2018

2.4.Bursa Kùltürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması (2001)

Kùltürpark, kent merkezinde yer alan ve sahip olduğu özel yeşil dokusuyla Yeşil Bursa imajının simgesi olan bir parktır. Kùltürpark'ın temelleri 1950'li yıllarda atılmıştır. 1958 yılında şehir plancısı Piccinato'nun tavsiyesi üzerine Kùltürpark ve Fuar alanı mimari proje yarışmasına açılmıştır. Parkın İzmir'den sonra ikinci uluslararası fuar alanına dönüştürülmesi gündeme gelmiş ve 1964'te yüksek bir katılımıla Bursa Milli Fuarı gerçekleştirilmiştir (Atanur, 2011). 1986'da Bursa Belediyesi tarafından park alanın genişletilerek düzenlenmesini ve fuar fonksiyonunu zenginleştiren yeni yapıların eklenmesini amaçlayan "Kùltürpark Çevre Düzenleme, Kongre Binası ve Fuar alanı Yarışması" açılmıştır (sartname.arkitera.com). Günümüzde alanda bulunan birçok yapının kısmen bu yarışmayla elde edildiği belirtilmiştir (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2001). Ancak konuyla ilgili yeterli veri bulunamadığından yarışma ayrı bir başlıkta değerlendirilememiştir.

1997'de kentin kuzeyinde İstanbul yolu üzerinde, Uluslararası Bursa Fuar Alanının açılmasıyla Kùltürpark'taki fuar alanı işlevini yitirmiştir ve geçici kültürel fonksiyonlar alanda hizmet vermeye başlamıştır. Alan eski hareketliliğini kaybettiği için, 1997 yılından beri ziyaretçi sayısı giderek azalmıştır. Bu durumun sebepleri arasında; fuarların kaldırılması, şehir içerisinde alternatif park alanları, hipermarket ve plazaların açılması, alanda bulunan işletmelerin değişen piyasa koşullarına uygun gelişim gösterememesi sıralanabilir (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2001). Ayrıca alanda farklı ölçekteki kullanımların yarattığı karmaşa, araç ve yaya sirkülasyonundaki problemler ve mekânsal kopukluklar alanın yeniden ele alınmasını zorunlu kılmıştır (Tomruk, 2008).

Alan, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından, 2001 yılında yarışmaya açılmıştır. 25 projenin katıldığı yarışmada; Nimet Aydın, Nalan Özkadif ve Sevinç Gündoğdu birincilik kazanmıştır (Mimarlar Odası, 2004) .

Yarışma bilgileri

Yarışmanın hedefi, eski önemini yitirmiş olan Kùltürpark'ı yeniden canlandırmak ve çevresi için öngörülen uygulamaları destekleyici bir nitelik kazandırmaktır. Çevresindeki problemlili ulaşım akslarına çözümler getirmek, İpekş Binası, Merinos Lojmanları, Tedaş, Tubitak-Mam ve Merinos Tesislerine yeni işlevler kazandırmak , Atatürk Stadyumu'nu koruyarak Stadyum Caddesinin yaya aksını hafifletecek sportif, sosyal ve kültürel faaliyetlere tahsis etmek, Altıparmak Kavşağı'nı bir kent meydanına dönüştürmek gibi beklentiler şartnamede ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda yarışmacılardan, Kùltürpark Kùltür ve Sanat Evi mimari projesi ve peyzaj uygulama projelerinin de olduğu kentsel ve mimari ölçekte projeler istenmiştir (Mimarlar Odası, 2004).

Projenin mimari özelliklerinin değerlendirilmesi

Birincilik kazanan projenin hedefi, bölgenin yeşil alan potansiyelini ortaya çıkararak kentliye doğayı deneyimletmek olarak belirtilmiştir. Projede, kuzeydeki ova alanlarına doğru gelişimin engellenmesi ve batı aksına doğru gelişimin desteklenmesi öngörülmüştür. Bu doğrultuda bir geçiş bölgesi olan alanın cazibe merkezi haline gelmesiyle geleneksel doku üzerindeki yapılaşma baskısının ortadan kalkacağı düşünölmüştür. Yapılar; Uludağ ile görsel ilişki kurularak, manzaraya yönelik tasarlanmıştır. Kùltürlü bölgesinin termal turizm merkezi olmasını öngören dönüşüm projesini destekleyerek, rekreasyon alanlarıyla buna bir alt merkez oluşturmak amaçlanmıştır. Muradiye Bölgesinin proje alanıyla bağlantısı, Kùltürpark'ın içinden geçen yaya aksıyla bağlanmıştır. Alandaki Merinos Fabrikası, Merinos lojmanları, TUBİTAK ve Kùltürpark'tan oluşan bölge "kent parkı ve teknopol " olarak ele alınmıştır. Yeraltında metro ile bağlantılı ticari mekanlar tasarlanmıştır. Stadyum ile Kùltürparkın arasındaki alan

temizlenerek bütünlük sağlanmış ve İpekiş fabrika alanı müzeye dönüştürülmüştür. TEDAŞ alanındaki binaları, üniversite yönetim binası olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Açık hava tiyatrosu, nikah dairesi, arkeoloji müzesi, BÜSİAD binası ve Cumurcul Restoran hariç yapılar kaldırılmış ve ihtiyaç programı doğrultusunda yeni yapılaşmalar öngörülmüştür. Bu kapsamda oluşturulan sanat evi aktif bir rekreasyon alanı olarak, her açıdan parkla ve yaya aksıyla bağlantılı şekilde tasarlanmıştır. Alanlar arasında sınır oluşturacak şekilde su öğeleri tasarlanmıştır. Merinos Fabrikası için üniversite ve halka hizmet verecek bir teknopol olarak işlev değişikliği öngörülmüştür. TUBİTAK MAM Tekstil Enstitüsü alanı korunarak, teknopolle işlevsel ve fiziksel bütünleşme sağlanmıştır. Merinos lojmanları ise, etrafındaki konut kullanımıyla birleşerek, modern bir konut alanına dönüştürülmüştür (Planlama Dergisi, 2002) (Resim 7).

Resim 7. Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışmasında birinci olan projeye ait mimari çizimler

Kaynak: Mimarlar Odası, 2004

Yarışma sonrası sürecin değerlendirilmesi

Yarışmanın sunumu ve şartnamenin içeriği sebebiyle katılım, diğer kentsel dönüşüm yarışmalarına oranla daha az olmuştur. Yarışmada kentsel dönüşüm yaratma fikri ön planda tutulmuş ve daha çok bir peyzaj projesi yarışması gibi sunulmuştur. Yarışmada birinci gelen proje uygulanmamıştır (Tomruk, 2008).

Yarışma alanında, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından Kültürpark Sağlıklaştırma ve Yenileme Projesi (2004-2005) ve Bursa Merinos Kentsel Dönüşüm Projesi (2005-2008) uygulanmıştır. Kültürpark Sağlıklaştırma ve Yenileme Projesinin esasları; yeşil alan ve yolların iyileştirilmesi, kent mobilyalarının ve parktaki işletmelerin yenilenmesi ve alt yapı iyileştirmeleri olarak belirtilmiştir (Atanur, 2011). Yapılan uygulamalarla parkın mevcut yapısı yenilenirken, alanda varolan sorunlara bir çözüm önerilmemiştir (Tomruk, 2008) (Resim 8).

Merinos Kentsel Dönüşüm Projesi ise; Merinos Kültürparkı temasıyla, kültür ve rekreasyon amaçlı tasarlanmıştır. Yeşil Bursa imajının ön planda olduğu projede mevcut bitki örtüsü iyileştirilmiştir (Tomruk, 2008) (Resim 9). Projede yer alan Merinos Kültür Merkezi içerisindeki tekstil müzesi fikri, yarışmada birinci olan projedeki merinos fabrikasının müze olarak yeniden işlevlendirilmesi fikri ile örtüşmektedir. Bu dönüşüm, bölgenin yanı sıra etki ettiği yakın çevre fonksiyonlarını da canlandırmıştır. Proje, 2007 yılında Tarihi Kentler Birliği "Başarı Ödülü" almıştır (www.arkiv.com.tr, Erişim Tarihi: 28.12.2018).

Günümüzde, parktaki pek çok işlevi içeren prestijli konut projeleri, ziyaretçi sayısının azalmasına neden olmuştur. Bazı önemli günler dışında parka talebin eskisi gibi olmadığı belirtilmektedir (Atanur, 2011).

Resim 8. Günümüzde Reşat Oyal Kültürparkı

Kaynak: <https://gezipgordum.com/bursa-kulturpark/>, Erişim Tarihi: 03.01.2019

Resim 9. Günümüzde Atatürk Kongre Kültür Merkezi ve Merinos Parkı

Kaynak: <http://merinosakkm.com/fotograf-galerisi>, Erişim Tarihi: 03.01.2019

2.5. Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Planlama Proje Yarışması (2005)

Yarışmaya açılan alan, kentin doğu-batı aksı ile kuzey-güney aksının kesişiminde yer almaktadır. Bölgede, 1970'li yıllardan itibaren kentin yoğun göç alması sebebiyle plansız bir büyüme gerçekleşmiş ve hisseli parselizasyon yöntemiyle elde edilen kaçak yapılaşmalar yoğunlaşmıştır (Batkan, 1996).

1961'de açılan ve modern mimarinin örneklerinden biri olan Santral Garaj (Resim 10), zamanla artan talebi karşılamada yetersiz kalmıştır. Terminalin 1978'de çıkan bir yangın sonucu ağır hasar almış olması, merkezde kaldığı için kentin kuzey yönündeki gelişimine yeterince cevap verememesi ve artan nüfus yoğunluğunu karşılayamaması gibi sebeplerle kentin kuzeyine taşınması gündeme gelmiştir (Beşli, 2008). 1997'de terminalin Yalova yolu üzerinde yapılan yeni tesise taşınmasıyla alan işlevini yitirmiş ve yeniden organizasyonu zorunlu hale gelmiştir. 2006 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi, alanı yarışmaya açmıştır. Yarışmayı 39 proje arasından; Şeçkin Kutucu, Ebru Yılmaz, Tomurcuk Yonca Kutucu ve Uğur Bozkurt kazanmıştır (Mimarlık Dergisi, 2006).

Resim 10. Eski Santral Garaj alanı ve yakın çevresi

Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2005

Yarışma bilgileri

Yarışmacılardan kentin büyümesi ve gelişmesi sonucunda bölgede oluşan açık alan ve meydan ihtiyacını karşılamak adına alanın düzenlenmesi istenmiştir. İç ve dış mekanların estetik ve işlevsel açıdan çözümlenmesi ve alanın kent içinde simgesel bir odak haline gelmesi amaçlanmıştır. Getirilecek önerinin bölgenin dönüşümüne katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Böylece alternatif bir merkez yaratılarak tarihi kent merkezinde yoğunlaşan kullanım hafifletilmiş olacaktır (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2005).

Projenin mimari özelliklerinin değerlendirilmesi

Mimari açıklama raporunda alan, kent içindeki özgün konumu itibarıyla kentsel bir düğüm noktası olarak değerlendirilmiştir. Mekanların, çağdaş bir kent meydanının gereksinimleri göz önünde bulundurularak kurgulandığı belirtilmiştir. Bu doğrultuda meydan kurgusu içerisinde Info Box, Sosyal-Kültürel Tesis ve Kent Kanopisi Eylem Platformu mekanları tanımlanmıştır. Info-box, meydan girişinin karşısında yer alır ve kente dair bilgi akışının sağlandığı bir birim olarak tasarlanmıştır. Sosyal-Kültürel Tesis; sergi ve enstalasyon mekanları, toplantı salonları gibi mekanlar barındıran üçgen formda tasarlanmış yapıdır. Kent Kanopisi ise, geçici fonksiyonlar içerir ve meydanın batı yönünden giriş kapısını oluşturur (arkitera.com,2006) (Resim 11).

Jüri raporuna göre birinci seçilen projede; mekan organizasyonu ve boşluk-doluluk kararları ile vurgulanan "kent meydanı" kavramı ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra proje, yaya ve araç sirkülasyonu çözümleri, alan kararları ve çevreyle kurulan ilişkiler bakımından başarılı bulunmuştur (Mimarlık Dergisi,2006).

Resim 11. Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Planlama Proje Yarışmasında birinci olan projeden simülasyonlar

Kaynak: www.arkitera.com, Erişim Tarihi: 27.12. 2018

Yarışma sonrası sürecin değerlendirilmesi

Proje, bazı değişiklikler yapılarak kısa sürede uygulamaya koyulmuştur. Yarışmanın asıl amacı; süreçleri paralel yürütülen Merinos ve Kültürpark dönüşüm alanlarıyla birlikte bölgede alternatif bir merkez oluşturmaktır. Ancak, ana yol ile kurulan ilişkinin değiştirilmesi ve kapalı alan metrekaresinin artırılması gibi müdahaleler sonucunda gerçekleşen proje bir alışveriş merkezi projesine dönüşmüştür (Tomruk, 2008). Proje raporunda Sosyal-Kültürel Tesis Alanı olarak geçen üçgen yapı, alışveriş merkezi olarak değiştirilirken; Info Box, sergi alanı ve alışveriş merkezinin devamı niteliğinde değişme uğramış; Kent Kanopisi ise, avm ve kafelerin girişi olarak değiştirilmiştir (Polat & Dostoğlu,2013).

Projeyi daha karlı hale getirmek amacıyla, toplam inşaat alanı 23 bin metrekareden 70 bin metrekareye çıkarılmıştır. Projede 2 katlı olan yapı , zemin altına yapılan 2 kat otoparkla 4 kata çıkartılmış ve değişen kotlar sebebiyle meydanın yolla ilişkisi değiştirilmiştir (Polat& Dostoğlu, 2013). Ayrıca meydanın girişine, Osmanlı döneminden izler taşıyan bir çeşme sonradan eklenmiştir (Dostoğlu,2009) (Resim 12).

Resim 12 .Günümüzde Kent Meydanı AVM

Kaynak: www.kentmeydani.com,Erişim Tarihi: 29.12.2018

2.6.Bursa Kızıyakup Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması (2007)

Tarihi kent merkezinin kuzey doğusunda bulunan, Cumhuriyet ve Gökdere Caddelerinin sınırladığı alan, 1960 sonrasında artan nüfus yoğunluğuyla değişime uğramıştır. Az katlı binaların oluşturduğu düşük yoğunluklu yapı adaları, yerini zamanla çok katlı binalardan oluşan yoğun yapı adalarına bırakmıştır. Günümüzde ise, kentsel yaşam kalitesinin sağlanamadığı çöküntü bölgesine dönüşmüştür. Bölgenin dönüşümü için yapılan planlamalar doğrultusunda kamulaştırmalar yapılmış ve mevcut yapıların çoğu yıkılmıştır. Alan, Osmangazi Belediyesi tarafından 2006 yılında yarışmaya açılmıştır. Yarışmada; Evren Başbuğ, İnanç Eray ve Ceyhun Baskın'ın projesi birinci seçilmiştir (sartname.arkitera.com, Erişim Tarihi:28.12.2018).

Yarışma bilgileri

Yarışmayla kent merkezinde çöküntü alanı haline gelmiş olan Kızıyakup Mahallesi'ni, kentin sosyal hayatına yeniden dahil etmek amaçlanmıştır. Alanın çevresiyle ilişkili olması, doğal ve yapay çevrenin bir arada bulunduğu 24 saat yaşayan bir kentsel buluşma noktası olması ve kent merkezinin görsel kalitesini arttıracak nitelikte olması şartnamede öne çıkan hedefler arasındadır. Bu hedefler doğrultusunda

yarışmacılardan, içerisinde turizm koordinasyon ve tanıtım mekanının da yer aldığı çeşitli sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri içeren alanlar, peyzaj düzenlemeleri ve bölgenin ihtiyacını karşılayacak otopark projeleri istenmiştir (sartname.arkitera.com, Erişim Tarihi:28.12.2018).

Projenin mimari özelliklerinin değerlendirilmesi

Yarışmayı kazanan proje, parçalanmış tanımlı yüzeylerin bir araya gelerek oluşturduğu “Bahçe Kent” temasıyla ön plana çıkmıştır. Temelde, alanın mevcut fiziksel dokusunun izdüşümünü, yani kentsel bellekteki konumunu kullanarak dönüştürmek kurgusuna dayalı bir projedir. Bu durum kentsel bellekte boşluk yaratmamak ve değişimin kente kolay entegre olmasını sağlamak adına alınmış bir karar olmuştur. Ayrıca tasarım; değişkenlik, esneklik ve kullanıcı odaklı olmak kriterleri içermektedir. “Kent Müzesi” senaryosuyla tasarlanana projede ön plana çıkan kulede, şehir terasına çıkarken, kent bir sergi objesine dönüşmektedir (Başbuğ, 2007). Jüri, kulenin ve alt kotundaki mekanların işlevsel ve mekânsal ilişkilerinin geliştirilmesi şeklinde bir öneri getirmiştir. Ayrıca, platformların oluşturduğu düzende yaya sirkülasyonunun ulaşılabilir olması ve dokunun üçüncü boyutta farklı temalarla güçlendirilmesi önerilmiştir (sartname.arkitera.com, Erişim Tarihi:28.12.2018) (Resim 13).

Resim 13. Kızıyakup Kent Parkı Yarışmasında birinci olan projeden simülasyonlar

Kaynak:www.v3.arkitera.com, Erişim Tarihi: 29.12.2018

Yarışma sonrası sürecin değerlendirilmesi

Yarışmada birinci olan proje, MIPIM Cannes 2007 Architectural Review Ödülleri'nde, “Büyük Kentsel Projeler” kategorisinde başarı ödülü kazanmış ve Cityscape Dubai 2006 Architectural Review Ödülleri'nde finalist olmuştur. Ancak proje uygulanmamıştır (Başbuğ, 2007).

Ticari marka olma idealiyle kent merkezinde rekreasyon alanı oluşturmayı amaçlayan sürecin sonunda, imparatorluk kenti temalı bir “Tarih Parkı” projesi uygulanmıştır (Tomruk & Akpınar, 2010). Uygulama sonrası “Kamberler Tarih ve Kültür Parkı” olarak adlandırılan alanda, tarihi öğeleri barındıracak tematik bahçeler ön plana çıkmaktadır. Alanda, 2018 yılında Panorama Bursa 1326 Müzesi açılmıştır. “Yeşili koruyan tarih projesi” sloganıyla ön plana çıkan projenin, kentin sembol yapılarından biri olması hedeflenmiştir (<http://www.osmangazi.bel.tr>, Erişim Tarihi: 29.12.2018) (Resim 14).

Kamberler Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında yapılan çalışmalarla kentsel iyileştirme yapılmış olsa da, yerinden edilmeye zorlanan halkın konut sorunu çözülememiştir (Kıyım, 2015).

Resim 14. Kamberler Kent Parkı, 2018

Kaynak: www.osmangazi.bel.tr, Erişim Tarihi: 30.12.2018

2.7.Bursa Büyükşehir Belediyesi Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması (2011)

Orhangazi Meydanı; kentin Osmanlı dönemindeki ilk gelişim bölgesinde konumlanmaktadır. Alanın gelişmesiyle oluşan kent merkezi, günümüzde de fonksiyonlarını sürdürmektedir (Yenal, 1996). Alan, kent merkezinde yer alan tek kent meydanı olma özelliğine sahiptir ve barındırdığı ticari, sosyal ve kültürel işlevler günümüzde de yoğun biçimde kullanılmaktadır (Şahin & Arslan, 2015).

Zamanla artan yoğunluğun oluşturduğu problemleri çözmek adına, alanla ilgili çeşitli stratejiler geliştirilmiştir.1960'larda, Ulu Cami ve Orhan Cami arasında kalan alanda yeraltı otoparkı yapımı gündeme gelmiştir.1970'lerde, alandaki mevcut yapıların temizlenerek bir rekreasyon alanı oluşturulması fikri kabul görmüştür. 1980'lere kadar geliştirilen bu stratejiler uygulamamıştır.1982 yılında, Şaziment ve Neşet Arolat tarafından geliştirilen proje uygulanmıştır. Bu projeye meydanın günümüzdeki şekli büyük ölçüde belirlenmiştir. Projede; tarihi ve doğal çevrenin korunması, Atatürk Caddesi'nin altından bir yaya geçidi oluşturarak meydana ulaşımın sağlanması ve kültürel fonksiyonlar için açık ve kapalı alanların düzenlenmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede, 1983-1985 yılları arasında, meydan yeniden düzenlenmiştir (Dostoğlu, 1999).

2000 yılı sonrasında, motorlu araç trafiğinin artması sebebiyle, kentsel mekanda bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların çözümü için 2011 yılında, Bursa Büyükşehir Belediyesi Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması açılmıştır (Gönül ve diğerleri, 2017).

Yarışma bilgileri

Bursa'nın vitrini konumunda bulunan alanda, zamanla görsel ve işlevsel sorunlar ortaya çıkmıştır. Yarışmanın amacı; alandaki bu sorunlara çözümler üreterek, alanı, tarihi kent merkezinin kimliğine uygun ve günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden düzenlenmesidir. Ulaşım sistemi çözümlenerek alanın erişilebilir olması, günün her saatinde kullanılabilmesine yönelik programın geliştirilmesi ve meydanın Atatürk Caddesi ile olan bağlantıları yeniden kurgulanarak çeşitli işlevlerle desteklenmesi, şartnamede öne çıkan beklentilerdir (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2011).

Projenin mimari özelliklerinin değerlendirilmesi

Jüri raporunda birinci olan projeye ilgili; bütünsel bir yaklaşım sergileyerek gerekli çözümleri getirdiği, alanın tarihi kent merkezindeki ayrıcalıklı konumunu dikkate alan bir anlayışla kurgulandığı ve projenin kente değer kazandıracığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, meydan kullanımının iyileştirilmesine

yönelik çözümlerin, doğal ve tarihi çevreye duyarlı bir yaklaşımla üretilmesi jüri tarafından olumlu karşılanmıştır (Mimarlık Dergisi, 2012).

Projede; güçlü yaya aksları, bunlar üzerinde oluşan teraslar ve teraslar arası bağlar temel alınmıştır. Tasarımın çevreyle olan ilişkisi odak noktaları üzerinden kurgulanmıştır. Orhangazi Meydanı, Ulu Cami Meydanı ve Sanat Sokağı-Köy Pazarı olmak üzere 3 odak noktası oluşturulmuştur. Orhangazi Meydanı kurgusunda, Atatürk Caddesine tampon bir biçimde uzanan kent platformu ön plana çıkmaktadır. Farklı kullanımlarla zenginleştirilen platformun iki ucundan uzanan rampa meydanı ikiye bölmüştür. İkinci odak noktası olan Ulu Cami Meydanı, cami girişinin görünürlüğünü arttıracak şekilde düzenlenmiştir. 3. odak noktası ise, Orhangazi Meydanı'nın bağlandığı alışveriş ve kültürel aktivitelerin olduğu Sanat Sokağı-Köy Pazarıdır. Bu noktada geleneksel Osmanlı sokağı vurgusu yapılmaktadır (www.kolokyum.com, Erişim Tarihi: 30.12.2018) (Resim 15).

Mimarlar Odası Bursa Şubesi (2012), yarışmada birinci olan projeye ilgili görüşlerini beyan etmiştir. Buna göre; projedeki kent platformunun meydanın silüetini kesintiye uğrattığı ve bellekte yer etmiş altgeçit kullanım alışkanlığıyla çeliştiği, anıtsal yapıların çevrelerini gereksiz yıkımlarla boşaltmak yerine yakın çevresiyle birlikte korumak gerektiği, özgün peyzaj düzenlemesinin korunmadığı, Reyhan Bölgesine önerilen otopark alanlarının bölgeye getireceği araç trafiğinin uygun olmadığı ve Kapalıçarşı üst örtüsüne gereksiz müdahale yapıldığı belirtilmiştir (Posta Dergisi, 2012).

Resim 15. Bursa Büyükşehir Belediyesi Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışmasına ait simülasyonlar

Kaynak: www.kolokyum.com, Erişim Tarihi: 30.12.2018

Yarışma sonrası sürecin değerlendirilmesi

Yarışmada birinci olan proje uygulanmamıştır. Sonraki süreçte, Atatürk Caddesi'nin yayalaştırılması projesi gündeme gelse de uygulamaya konulmamıştır. Çünkü yayalaştırmanın uygulanabilmesi için, kent merkezinin kuzeyi ve güneyini birbirine bağlayacak alternatif yollar oluşturulması gerekmektedir. Ancak bu yollar, topografya ve mülkiyet sorunları sebebiyle açılmamaktadır. Bunun yerine, merkezdeki trafik yükünü hafifletmek amacıyla 2013'te Altıparmak, Heykel ve Kent Meydanı'nı birbirine bağlayan Tramvay hattı açılmıştır (Gönül ve diğerleri, 2017).

2016 yılında "Orhangazi Meydanı Çevre Düzenleme ve Yapım İşi" projesi uygulamaya konulmuş ve 2017 yılında tamamlanmıştır. Meydanda; altyapı ve malzeme yenilenmiş ve havuz, kent mobilyaları ve engellilerin ulaşımıyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır (www.bursa.bel.tr, Erişim Tarihi: 31.12.2018) (Resim 16).

Resim 16. Günümüzde Orhangazi Meydanı

Kaynak: H. Kübra Toprakoğlu arşivi, 02.01.2019

2.8. Osmangazi Belediyesi Çekirge Meydanı Mimari, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Tasarımı Proje Yarışması (2017)

Çekirge Mahallesi, kentin mimari karakterinde önemli bir konuma sahiptir. Osmanlı döneminden itibaren, kentin batı yönündeki gelişiminde rol oynamıştır. Bölgenin gelişimi, Cumhuriyetin ilanına kadar açılan yollarla desteklenirken sonrasında, alandaki su kültürüne özgü planlama kararlarıyla şekillenmiştir. 1941’de gündeme gelen “Proust Planı” kapsamında, bölgenin bir kaplıca ve turizm merkezine dönüştürülmesi yönündeki kararlar uygulanmıştır (Kaplınoğlu, 2008).

Çekirge Mahallesi; özgün yerel dokusu, anıtsal yapıları, hamam ve kaplıcalarıyla turizme katkı sağlayarak, kentin markalaşmasında etkili olmuştur. Son yıllarda, kontrolsüz büyüme, kaynakların dengelessiz tüketimi ve planlama kararlarındaki araç odaklı yaklaşım; alan kullanımını olumsuz yönde etkileyerek dokuda mekânsal kopukluklar yaratmıştır (Resim 17). Bu durumun sonucunda; cazibe noktası olma özelliğini yitirerek, bir geçiş noktasına dönüşmüştür. Bu gelişmelerle, alanın yeniden düzenlenmesi gündeme gelmiş ve 2017 yılında Osmangazi Belediyesi mimari proje yarışması açmıştır. Yarışmayı; Hayrettin Günc, Erdem Tüzün, Elif Tan ve Filiz Savatlı kazanmıştır (www.arkiv.com.tr, Erişim Tarihi: 02.01.2019).

Resim 17. Günümüzde Çekirge Meydanı

Kaynak: www.osmangazi.bel.tr, Erişim Tarihi:31.12.2018

Yarışma bilgileri

Yarışmanın amacı; mevcut planlama kararları, doğal çevre ve kent kimliği gibi unsurları dikkate alarak, kentsel kaliteye katkı sağlayacak bir proje elde etmek olarak belirtilmiştir. Bu doğrultuda yapılacak tasarımla, çağdaş ve ekonomik çözümler üretilmesi ve öneriler geliştirilmesi beklenmiştir (www.cekirgemeydan.com, Erişim Tarihi: 02.01.2019).

Projenin mimari özelliklerinin değerlendirilmesi

Birincilik kazanan projede; meydanın yeniden bir cazibe merkezine dönüşmesi için sahip olduğu değerleri odağına aldığı bir kurgu oluşturulmuştur. Ulaşım planlaması stratejisinde; akıcı yaya aksı ve yeni toplu taşıma alternatifleriyle, yaya odaklı bir yaklaşım sergilenmiş ve alandaki trafik yoğunluğunun azaltılması hedeflenmiştir. Projede meydan ve yakın çevresindeki boşluklarda gerçekleşen peyzaj tasarımıyla zenginleştirilmiş mekânsal örüntüde yol, üst kottan devam ederken; meydan, basamaklarla alt kotta kurgulanmıştır (www.arkiv.com.tr, Erişim Tarihi: 02.01.2019) (Resim 18).

Jüri raporunda, meydan kurgusunun açık ve kapalı alan işlevleriyle zenginleştirilmesi gerektiği yönünde öneri getirilmiştir. Ayrıca önerilen yol güzergahının yeniden kurgulanması ve projeye dahil edilmeyen Bekarlar Hamamı'nın da kurguya dahil edilmesi jüri raporunda geçen tavsiyelerdir (www.arkiv.com.tr, Erişim Tarihi: 02.01.2019).

**Resim 18 .Çekirge Meydanı Mimari, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Tasarımı
Proje Yarışmasında birinci gelen projeye ait simülasyonlar**

Kaynak: www.arkiv.com.tr ,Erişim Tarihi: 01.01.2019

Yarışma sonrası sürecin değerlendirilmesi

Yarışma yakın zamanda gerçekleştiği için, yarışma sonrası süreç değerlendirilememektedir. Ancak meydandaki problemlerin çözülmesiyle, alanın dönüşmekte olan kente kolay adapte olacağı düşünülmektedir.

3.SONUÇ

Bursa'da kentsel gelişime etki eden yarışmaları konu alan araştırma sonucunda; kent merkezi dışındaki alanlarda açılmış yarışmaların kent merkezindeki yoğunluğu azaltmak için, alternatif merkezler oluşturmak amacıyla düzenlendiği görülmektedir. Kent merkezindeki alanlar için düzenlenmiş yarışmaların ise, artan yoğunluk sebebiyle ortaya çıkmış problemlere çözüm getirerek, kentsel kaliteyi artırmak amacıyla düzenlendiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Bursada kentsel gelişim açısından önem taşıyan alanları dönüştürmek için mimari tasarım yarışmaları bir yöntem olarak tercih edilse de, yarışma sonrası süreçte elde edilen projelerin genellikle uygulanmadığı yada büyük ölçüde değiştirilerek uygulandığı görülmektedir. Ele alınan yarışmalardan yalnızca Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Planlama Proje Yarışmasında birinci olan proje avm projesi olarak değiştirilerek uygulanmıştır. Yarışma düzenlenirken hayata geçirilmesi amaçlanan meydan fonksiyonunun, yarışma sonrasında avm olarak değiştirilmesi bakımından benzerlik taşıyan bir diğer yarışma da, Zafer ve Şhreküstü Meydanları Kentsel Tasarım Yarışması olmuştur. Bu durum, küreselleşmeyle değişen tüketim alışkanlıklarının bir sonucu olarak ve ekonomik açıdan daha fazla kar elde etmek amacıyla ortaya çıkmıştır.

Bursa Şehirlerarası Otobüs Terminali Proje Yarışması ve Bursa Uluslararası Fuar Alanı Kongre ve Kültür Merkezi Konaklama-Ağırlama Tesisleri Mimari Proje Yarışmalarında; alanlarda ihtiyaç duyulan programın, kentsel gelişim stratejileri doğrultusunda değişmesi sebebiyle, yarışma sonrasında elde edilen projeler uygulanmamıştır.

Orhangazi Meydanı ve Kültürpark'ı dönüştürmek için açılmış yarışmaların uygulanmamasının altında ekonomik sebepler olduğu düşünülmektedir. Bunlardan farklı olarak Kızıyakup Kent Parkında ise, yarışmada projesi yerine bir tarih parkı projesi uygulanmıştır. Parkın içerisine yapılan müze yapısı gibi yatırımlar, yarışma projesinin uygulanmama sebebinin ekonomik olmadığını düşündürmektedir.

KAYNAKÇA

- Atanur S. G. (2011). Bir Cumhuriyet Projesi Olarak Kent Parkları ve Bursa Kültürpark. *Cumhuriyet Döneminde Bursa'da Kentleşme Sempozyumu Kitabı*, Bursa: Uludağ Üniversitesi KETAM, ss. 171-181.
- Atatürk Kültür Merkezi ve Merinos Parkı. 27 Aralık 2018 tarihinde <http://www.arkiv.com.tr/proje/ataturk-kultur-merkezi-ve-merinos-parki/83> adresinden erişildi.
- Başbuğ, E. (2007). Bursa Kızıyakup Mahallesi İçin Bir Dönüşüm Stratejisi Üzerinden Günümüz Kentleri İçin Bir Mekânsal Müdahale Modeli. *Güney Marmara Mimarlık Dergisi*, 25, 8-11.
- Batkan, Ö. (1996). Bursa Kentsel Gelişim ve Planlama Süreci, *Bir Masaldı Bursa*, (ed.) Engin Yenal, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 247-259.
- Beşli, F. (2008). "Santral Garaj'dan Terminale", ...*Nereden Nereye...Faytonlardan Otobüslere, Arabacı Han-larından Terminale...*, Bursa: BOYKOOP , ss.19-20.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Projesi Yarışma Şartnamesi. (2011). Bursa Büyükşehir Belediyesi Etüt ve Projeler Dairesi Başkanlığı. 2 Ocak 2019 tarihinde http://kolokyum.com/files/osfiles/9/2011-12/1323873316yarisma_sartname.pdf adresinden erişildi.
- Bursa, Kızıyakup Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması. 29 Aralık 2018 tarihinde <http://v3.arkitera.com/yp96-bursa-kizyakup-kent-parki-kentsel-tasarim-ve-mimari-proje-yarismasi.html?year=&aID=669> adresinden erişildi.
- Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması Bilgi Kitabı ve Yarışma Alan Tanıtımı. (2001). Bursa Büyükşehir Belediyesi. 27 Aralık 2018 tarihinde <http://sartname.arkitera.com/Main.php?MagID=154&MagNo=512> adresinden erişildi.
- Bursa Kültürpark ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması 2002. (2004). Ankara: Mimarlar Odası.
- Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama/ Tasarım Yarışması. *Planlama Dergisi*, 1, ss.73-86.
- 27 Aralık 2018 tarihinde http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=47&dergi=3?yngdnrpluoarpeg adresinden erişildi.
- Bursa'nın Vitriini Yenileniyor. 31 Aralık 2018 tarihinde <https://www.bursa.bel.tr/?sayfa=haber&id=22024> adresinden erişildi.
- Bursa Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması. (2012). *Mimarlık Dergisi*, 366, s. 20. Aralık 2018 tarihinde <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=380&RecID=2977> adresinden erişildi.
- Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Tasarım Proje Yarışması Genel Bilgi ve Alan Tanıtımı.(2005). Bursa Büyükşehir Belediyesi. 28 Aralık 2018 tarihinde <http://sartname.arkitera.com/Main.php?MagID=164&MagNo=552> adresinden erişildi.
- Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Planlama Proje Yarışması.(2006).29 Aralık 2018 tarihinde <http://v3.arkitera.com/yp79-bursa-sant-ral-garaj-kent-meydani-mimari-ve-kentsel-planla>

- ma-proje-yarismasi.html?year=&aID=498 adresinden erişildi.
- Bursa Şehirlerarası Otobüs Terminali Mimari Proje Yarışması Sonuçlandı.(1987). *Mimarlık Dergisi*, 224(3) , s.23. 20 Aralık 2018 tarihinde <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/539/7963.pdf> adresinden erişildi.
- Bursa Uluslararası Fuar Alanı Kongre ve Kültür Merkezi Konaklama-Ağırlama Tesisleri Mimari Proje Yarışması. (1997). *Mimarlık Dergisi*, 278(6), ss. 20-25. 29 Aralık 2018 tarihinde <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=337>, adresinden erişildi.
- Bursa Uluslararası Fuar Merkezi.27 Aralık 2018 tarihinde <http://www.btso.org.tr/?page=investment/fairground.asp> adresinden erişildi.
- Çekirge Meydanı Kentsel Tasarım Projesi.21 Aralık 2018 tarihinde <http://www.osmangazi.bel.tr/tr/proje/cekirge-meydani-kentsel-tasarim-projesi> adresinden erişildi.
- Dostoğlu, N. (2010). Ulusal Mimarlık Yarışmaları 2 Sempozyumu. TMMOB Mimarlar Odası, 30 Mayıs 2009. Ankara: Mimarlar Odası Genel Merkezi, Mimarlar Odası İzmir Şubesi. 20 aralık 2018 tarihinde <http://www.izmimod.org.tr/v2/uploads/files/Ulusal%20Mimarlik%20Yarismalari%20Sempozy2.pdf> adresinden erişildi.
- Dostoğlu, N. (1999). Bursa'da Orhangazi Meydanı ve Arolatlar'ın Katkısı. *Mimar-Anlam-Beğeni*, (ed) G. Güvenç, ss.86- 95. İstanbul: YEM Yayınları.
- Eriçok, A. (2014). Bursa Tarihi Ticaret Merkezinde 16. Yüzyıldan Günümüze Ticari Fonksiyonların Değişimi. *Planlama Dergisi*, 24(3), s.178. doi: 10.5505/planlama.2014.66375
- Gönül, A., Durak, S., Arslan, T. V. (2017). Analysis Of Urban Identity Of A Palimpsest City: Bursa City Center as a Case. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji Ve Politika Dergisi*, 13, Özel Sayı-1, ss.3-14.
- Gündüz, O. (2004). Küreselleşme Sürecinde Değişen Yaşam Tarzları, Dönüşen Tüketim Kalıpları: Bursa Örneğinde Mekan ve Kültür Ekseninde Farklılaşan Kimlikler. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kaplanoğlu, R. (2008) .Bursa'nın Kentsel Gelişmesi. *Bursa Defteri Dergisi*, Mayıs 2008, s.39-52. 2 Ocak 2019 tarihinde https://www.academia.edu/5413102/Bursa_n%C4%B1n_Kentsel_Geli%C5%9Fmesi_ve_%C5%9Eehir_Haritalar%C4%B1 adresinden erişildi.
- Kara, G. (2007). Kentsel Dönüşüm Uygulamaları. TM-MOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 11. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı.
- Kıyım, E. (2015). "Sağlıklı Kent Projeleri" Diğer Adıyla "Kentsel Dönüşüm" ve "Bursa'da Kentsel Dönüşüm Adı Altında Gerçekleştirilmiş ve Gerçekleştirilecek Projeler. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yapı Eğitimi Anabilim Dalı, Isparta.
- Özbay, H. (1988). Bursa-Zafer ve Sehküstü Meydanları Arasındaki Alanda Kentsel Tasarım Ve Mimari Proje Yarışması *Mimarlık Dergisi*, 230(3), ss. 56-61. 20 Aralık 2018 tarihinde <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/561/8454.pdf> adresinden erişildi.
- Özgüner, O. (1997). Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Bina Kompleksi Proje Yarışması Üzerine Düşünceler..., *Mimarlık Dergisi*, 278(10), ss.18-19. 22 Aralık 2018 tarihinde <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/509/7461.pdf> adresinden erişildi.
- 'Panorama 1326 Bursa' Fetih Müzesi. 30 Aralık 2018 tarihinde <http://www.osmangazi.bel.tr/tr/proje/panorama-1326-bursa-fetih-muzesi> adresinden erişildi.
- Polat, S. (2005). Mimarlık ve Kentsel Yaşam Kalitesinin Sağlanmasında Dönüşüm Projelerinin Rolü: Bursa-Santral Garaj Bölgesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.
- Polat, S., Dostoğlu, N. (2013). Short-Term Solutions To Urban Regeneration: The Case Of Central Garage District In Bursa. *e-Journal of New World Sciences Academy NWSA-Engineering Sciences*, 8, (1), 1-20.
- Shakur, T., Hafiz, R., Vural Arslan, T., & Cahantimur, A. (2012). Economy and Culture in Transitions: A Comparative Study of Two Architectural Heritage Sites of Bazaars and Hans of Bursa and Dhakka. *ArchNet-IJAR: international Journal of Architectural research*, 6(3), pp. 91-108.
- Sönmez, K. (2008). Kentsel Yenilemenin Fiziksel Ve Sosyal Görünümleri: Bursa Kamberler Kent Parkı. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, Özel Sayı, ss.203-223. 1 Ocak 2019 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/69270> adresinden erişildi.

- Şube Görüşü: Bursa Büyükşehir Belediyesi Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması.(2012). Posta Dergisi, Temmuz-Ağustos, Bursa: Bursa Mimarlar Odası, s. 5.
- Tekeli, İ. (1999). Bursa'nın Tarihinde Üç Ayrı Dönüşüm Dönemi. Osmanlı Devletinin Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bursa ve Yöresi Uluslararası Kongre, 6-7 Mayıs 1999. Bursa: Mimarlar Odası Bursa Şubesi, s. 7-30.
- Tomruk, B. (2008). Bursa'nın Kentsel Mimari Dönüşüm Dinamikleri. *Mimarlık Dergisi*, 304, s.,20 Aralık 2018 tarihinde [http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik &DergiSayi =357&RecID=2131](http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=42&RecID=1053) adresinden erişildi.
- Tomruk, B., Akpınar, İ. ,Y. (2009) . Bursa Interrogated: Search for a New Urban Identity. International Symposium Entitled Revitalising Built Environments: Requalifying Old Places for New Uses, 12-16 October, pp.43-57, İstanbul.
- Tomruk, B., Akpınar, İ. ,Y. (2010). Emerging Urban Dynamics: The Making Of Public Spaces in Bursa, 14th IPHS Conference, 12-15 July, İstanbul.
- TÜYAP Bursa Uluslararası Fuar ve Kongre Merkezi. 27 Aralık 2018 tarihinde <http://www.bursa.com.tr/fuar-turizmi-tuyap-bursa-uluslararasi-fuar-ve-kongre-merkezi-2087.html> adresinden erişildi.
- Uysal, M., Deringöl, T. (2014). Kent Kimliğinin Oluşmasında Mimari Proje Yarışmalarının Etkisi: Gaziantep Örneği, Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu 2014, ss, 86-102, 20 Aralık 2018 tarihinde <http://www.yarismaylayap.com/yarismalar-ve-mimarlik-sempozyumu-2014/yarismalar-ve-mimarlik-kitabi-sempozyumu-2014-kitabi/> adresinden erişildi.
- Vural, T. (2007). Tarihsel Süreklilik İçinde Bursa Kapalıçarşı. *Bursa'nın Kentsel ve Mimari Gelişimi Sempozyum Kitabı*, 07- 08 Nisan, (ed) Cafer Çiftçi, ss.302-305.
- Yarışma Bursa Santral Garaj Kent Meydanı. (2006) *Mimarlık Dergisi*, 329. 27 Aralık 2018 tarihinde <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=42&RecID=1053> adresinden erişildi.
- Yenal, E., (1996). Osmanlı Başkenti, Osmanlı Kenti Bursa. *Bir Masaldı Bursa*, (ed.) Engin Yenal, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s.19-46.
- Yerleşim Planı. 30 Aralık 2018 tarihinde <https://terminal.burulas.com.tr/yerlesim-plani.aspx> adresinden erişildi.
1. Ödül - Bursa Büyükşehir Belediyesi Orhangazi Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması. 20 Aralık 2018 tarihinde http://kolokyum.com/yazi/2796/1_odul__bursa_buyuksehir_belediyesi_orhangazi_meydani_ve_cevresi_kentsel_tasarim_proje_yarismasi adresinden erişildi.
1. Ödül, Çekirge Meydanı Mimari, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Tasarımı Yarışması Proje Raporu. 2 Ocak 2019 tarihinde <http://www.arkiv.com.tr/proje/1-odul-cekirge-meydani-mimari-kentsel-tasarim-ve-peyzaj-tasarimi-yarismasi/7834> adresinden erişildi.
- <http://www.mimarlarodasiankara.org/yarismalardizini/>
- <http://sartname.arkitera.com/>
- <https://yarismo.org/ara.php?q=bursa>